

**Umělecký přínos hudební složky pedagogického díla Libuše Kurkové
v systému hudebně pohybové výchovy**

Předložená dizertační práce řeší aktuální a dosud nezpracované téma hudebně pedagogického přínosu přední české pedagožky Libuše Kurkové. Je to hudebně analytická práce stěžejních děl Libuše Kurkové, která ale postihuje další hudebně fyziologické, psychologické, pedagogické a historické souvislosti. Výsledky dizertace osvětlují avantgardnost osobnosti Libuše Kurkové a to v oblastech, které vnesla do hudební výchovy a uměleckého vkusu dětí a mládeže. Předložené dílo osvětluje hudebně společenskou praxi, nejenom v oblastech hudebně pohybových od šedesátých let minulého století po současnost, a přispívá k rozvoji hudební vědy a výchovy. Analytické rozbory jednotlivých děl tvoří významnou hodnotu předložené dizertační práce, která je prohloubena i samotnou propagátorskou a skladatelskou činností Jindry Nečasové v rámci dlouhodobé spolupráce s Libuší Kurkovou.

Autorka se ve druhé kapitole, která by měla být vlastně první kapitolou (není zvykem Úvod označovat jako samostatnou kapitolu) se zabývá souvislostmi hudby a mozkových operací v pohybovém smyslu. Je to velmi dobré rozhodnutí zařadit tuto tematiku do dizertační práce, protože současné zobrazovací metody mohou velmi kvalitně přibližovat přirozenou souvislost hudby a pohybu. V období, kdy hudebně pedagogická tvorba Libuše Kurkové kulminovala, nebylo možné ještě tato propojení kvalitně prokázat, přesto pedagožka intuitivně respektovala jejich funkční propojenost. Synchronizace motoriky s hudebními představami je fylogeneticky dána a její respektování a uplatňování může kvalitně ovlivnit nejenom rozvoj hudebnosti a hudebního projevu, ale i celou řadu dalších schopností a dovedností, například jazykových. Především je ale prostředkem emoční a etické kultivace. Vede od pouhého individualizmu k hudebnímu sdílení s ostatními dětmi. To naplňuje ideu klíčové sociální kompetence, což je podstatným rysem práce Libuše Kurkové. Představuje to zároveň velmi silný argument pro posílení významu hudební výchovy ve školách v dnešní době, ovšem za předpokladu skutečné inovace. Právě proto si vážím toho, že se autorka zabývala i studiem děl s neurofyziologickým zaměřením a o funkcích vyšší nervové soustavy. Uvádí stěžejní myšlenky Olivera Sackse, Daniela Levitina a dalších odborníků. Jak autorka napsala, Paul Hindemith tvrdil, že reakce vyvolané hudbou hned neevokují pocity, ale že nejdůležitější jsou obrazy citů a vzpomínky na ně. V práci je na mnoha příkladech ukázáno, jak hudba proniká do emocionální i kognitivní sféry dětského vědomí. Když totiž pedagog tyto situace dobře modeluje, tak dochází v podkorových vrstvách mozkové hemisféry k propojování kognitivních a emocionálních faktorů, což přináší osobnostní kultivaci. Psychika člověka a jeho dosavadní zkušenosti v tomto procesu hrají základní úlohu. Protože jsou tyto skutečnosti nesmírně důležité, pokládám v závěru posudku dvě otázky o hudbě a pohybu, které tuto klíčovou podstatu ještě více osvětlí.

3.kapitola je zaměřena na osobnost Libuše Kurkové jakožto významné představitelky české hudebně pohybové výchovy. Jsou jmenováni lidé, kteří tvořili jakési inspirační vzory pro její celoživotní dílo. Jsou to Jarmila Jeřábková, Isadora Duncan, navazující na Dalcrozovu metodu a na Orffův Schulwerk. Domnívám se, že v práci mohly být tyto inspirace ještě více rozvedeny a možná i komparovány, například s Dalcrozovou metodou, z níž se později inspiroval i Carl Orff. Charakteristika životních událostí Libuše Kurkové je jen přehledná, avšak obsahuje všechny důležité události. Ukazuje různorodý a vysoce produktivní život Libuše Kurkové. Akcentuje především její publikační a lektorské aktivity od 60. let minulého století do současnosti, které byly v roce 2003 po zásluze odměněny cenou MK ČR. Její umělecké a pedagogické názory a postoje se projevují i v jejích vzpomínkách na spolupráci s různými umělci a rozhlasovými pracovníky. Autorka dizertační práce má výhodu, že má velmi niterný lidský a umělecký vztah s Libuší Kurkovou. Z jejího popisu lze jasně vnímat, jak se prolínají životní záležitosti s uměleckou tvorbou L. Kurkové v různých dobových kontextech. Je smutné, že některá díla se už v rozhlasovém archivu nenašla, protože byla v 70. letech vymazána. Vzpomínám si v této souvislosti, že podobnou zkušenost měla i Božena Viskupová s dokumentárním filmem „*Zaostřeno na hudbu*“ propagujícím Orffovy hudebně pedagogické myšlenky. Myslím si, že popis spolupráce L. Kurkové se Zdeňkem Lukášem, Petrem Ebenem, Olgou Fejkovou, Martou Kremličkovou, Jindrou Nečasovou a dalšími výborně dokumentuje samotný život Libuše Kurkové.

V dizertační práci se můžeme dočíst o umělecké spolupráci na díle „*Hudebně pohybové hry v mateřské škole*“, kde Jindra Nečasová vytvořila drobné skladby k pohybu, inspirované rytmem, tempem, dynamikou, stoupající a klesající melodií a jinými hudebně výrazovými prostředky. Autorka dizertace se věnuje dílu „*V trávě*“, v němž se výrazně projevila spolupráce Libuše Kurkové a Petra Ebena. Zdařile rozebírá 15 drobných tanečních her pro zpěv a klavír, z nichž každá reprezentuje některou z malých forem. Všechny tyto hry jsou krátce a přesně analyzovány a doloženy notovou ukázkou. Podobně poctivě rozebírá další dílo z doby spolupráce P. Ebena a L. Kurkové s názvem „*Hrajeme si s obrázky*“ s ilustracemi Olgy Fejkové. Kandidátka přesvědčivě ukazuje, jak citově zabarvené vyprávění dotváří hudbu a může vyvolávat asociální představy a prohlubovat účinnost hudby v emocionálním a poznávacím smyslu. Chtěl bych k této oblasti doplnit, že právě tento cíl má dnes vznikající vědní disciplína transdidaktika. Intuice L. Kurkové je v tomto ohledu fascinující. Autorka dizertace rovněž precizně analyzuje dílo „*Hrajeme si s obrázky*“ a přibližuje uměleckou hudbu Ebenovy kompozice a její pohybové a výtvarné propojení. V dizertační práci se často zdůrazňuje novátorství L. Kurkové, které z dnešního hlediska velmi dobře osvětluje právě vědní disciplína transdidaktika. Platí to i o hodnocení dalšího díla „*Hudebně pohybová výchova šestiletých až osmiletých dětí*“. Kandidátka se v tomto díle z roku 1975 zaměřila především na analýzu hudební přílohy od Petra Ebena s názvem „*Rozdílly a protiklady – dětské pohybové etudy*“. Kandidátka je ve formálních analýzách precizní a uplatňuje v nich svůj skladatelský nadhled. Publikace nabízí vynikající možnosti pro kvalitnější výuku poslechu hudby ve školách. Nádherně přibližuje výrazové a formotvorné prostředky hudebního vyjadřování, což je pro kvalitní poslech to nejdůležitější. Jaroslava Nečasová propaguje myšlenku, aby se děti od svého útlého věku seznamovaly s hudební řečí. Je to apelační záměr pro dnešní hudební výchovu, který odborně a umělecky

kandidátka specifikovala ve své dizertační práci. Přehledně vyjádřila také obsah a význam publikace Libuše Kurkové s názvem „*Vánoční knížka*“.

5. kapitola se věnuje pořadům Československého rozhlasu, konkrétně „*Pohádkám*“ (CD1) L. Kurkové a Zdeňka Lukáše. Nástrojové obsazení (housle, violoncello, zobcová flétna, kytara, orffovské nástroje) dotváří emotivní slovní komentáře L. Kurkové. V této kapitole jsou obdobně rozebrány rozhlasové pořady s pracovním názvem „*Co nám nakreslit?*“ Kandidátka opět formálně analyzuje všech šest částí, které obsahují krátké hudebně pohybové hry. Podobně pokračuje i v souboru „*A bylo jaro...*“, který je uveden na CD4. Kromě skladatelské tvorby Z. Lukáše a P. Ebena přispěla do díla Libuše Kurkové svou skladatelskou invencí i Jindra Nečasová, například v rozhlasovém pořadu „*Nahoru a dolů*“. Její skladbičky vyšly tiskem v notové příloze ke knize „*Hudebně pohybové hry v mateřské škole*“. Tuto část dizertace spatřuji jako velmi cennou, protože ve skladbách pro děti, např. Pod jabloní, Šneček a myška, Podzimní listí padá ze stromů na zem, Vlastovičky je uložen umělecký rukopis J. Nečasové.

Knihy a publikace Libuše Kurkové jsou rozebírány velmi poctivě z formálního a obsahového hlediska. Platí to o knize „*Říkáme si, zpíváme, hrajeme a tančíme*“, která byla programovým základem pro celou řadu dalších děl. V díle „*Dětská tvořivost v hudbě a pohybu*“ se uplatňuje důležitá myšlenka, kterou by si měli vzít k srdci různí „pedagogové“. Podle autorky musí děti ovládnout hudebně pohybové dovednosti, aby pak pomocí nich mohly realizovat vlastní kreace. Poctivost v charakteristice jednotlivých děl spatřuji u všech dalších publikací jako jsou Sborník pro mateřské školy „*Malým zpěvákům*“, „*Tanec a hudba*“, „*Hudebně pohybové hry v MŠ*“. Do posledně jmenované přispěla Jindra Nečasová drobnými instruktivními skladbami. Např. „*Postavy z pohádek*“ jsou dnes zařazeny do studijního programu UMŠ na zdejší fakultě.

V neposlední řadě chci ocenit rozборы klíčových článků a příspěvků, které kandidátka komentuje. Je potěšitelné, že zdůrazňuje zásluhu Vladimíra Poše na uvedení Schulwerku Carla Orffa do Československa a jeho propagaci. K té přispěla vskutku celá řada vědců, umělců a hlavně pedagogů. Co se váže ke komentáři J. Nečasové k filmu Lenky Weissové „*Nepopsaná stránka*“, tak bych chtěl konstatovat, že J. Nečasová sice kritizuje tehdejší společenský postoj k otázkám výchovy a k otázkám výchovného působení dospělých na děti, ale mohla by také ocenit, jak velmi se snažili pracovníci rozhlasových a televizních redakcí pro děti a mládež vytvářet hodnotné a výchovně užitečné programy, právě pro estetickou a etickou výchovu dětí, budovat základní školy s rozšířenou HV aj. Autorka mohla také odvážněji dát do komparace tyto aktivity s často devastujícím výchovným působením na preferování volné umělecké a mravní kultury v masmédiích v současnosti.

Graf s názvem „*Hudební komparace v choreografii L. Kurkové*“ přesvědčivě znázorňuje pedagogickou a uměleckou originalitu této osobnosti v kontextu hudební pedagogiky, a to i v souvislostech s projektovým programem „*Slyšet jinak*“.

Vysoce hodnotím celkovou kvalitu dizertační práce, její odbornou, uměleckou a etickou rovinu, podpořenou i osobním vztahem Jindry Nečasové k L. Kurkové. Ocenit je třeba její skladatelský vklad (v „*Hudebně pohybových hrách*“ je to 29 skladbiček).

Autorka využila bohatých informačních zdrojů, v nichž jsou zastoupeny i autorčiny odborné články v publikacích z visegrádských doktorandských konferencí. Dílo doplňují 4 CD, které dokumentují bohatý tvůrčí život Libuše Kurkové. Po stránce gramatické a stylistické je předložené dílo kvalitní. **Splňuje podmínky kladené na toto řízení a doporučuji ho k obhajobě k získání hodnosti Ph.D.**

Otázky:

1. Z oblasti hudební fyziologie: V kontextu hudby a pohybu charakterizujte podstatu fyziologického systému propriocepční aferentace a tzv. posilových aferencí.
2. Z oblasti hudební psychologie: Přibližte význam asociačních představ pro kvalitu hudebně pohybových projevů.
3. Svoje vystoupení doplňte informací o současném působení Libuše Kurkové a jak ona hodnotí dnešní společenské působení na mladé lidi v oblasti hudební výchovy ?

V Praze dne 4. května 2018

doc. PaedDr. Miloš Kodejška, CSc.

Pedagogická fakulta UK